

УДК 37.032:65.01(477)

Юрій Анатолійович Дем'янюк,

кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри прикордоннології
Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана
Хмельницького, м. Хмельницький

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ- ПРИКОРДОННИКІВ ДО ОРГАНІЗАТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті досліджується стан розробленості в педагогічній науці проблематики організаторської діяльності та формування готовності до її здійснення. Визначається сутність готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до організаторської діяльності та структура цієї готовності.

Ключові слова: *організаторська діяльність, професійна готовність, структура готовності, формування готовності, офіцер-прикордонник.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. На сучасному етапі розвитку Державної прикордонної служби України пріоритетного значення набувають питання забезпечення діяльності органів управління та підрозділів висококваліфікованими офіцерськими кадрами, здатними до реалізації управлінських функцій в умовах складної, динамічної обстановки на державному кордоні. Враховуючи якісні зміни в оперативно-службовій діяльності з охорони державного кордону, що зумовлені запровадженням інтегрованого управління кордонами, на порядку денному постала проблематика удосконалення організаторської діяльності в архітектоніці управління. Це вимагає ґрунтовного вивчення питань готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до здійснення означеної діяльності та удосконалення у зв'язку з цим системи їхньої професійної підготовки. Саме від рівня сформованості у них організаторських якостей в структурі їхньої професійної готовності значною мірою залежить успішність виконання покладених на підпорядковані підрозділи завдань загалом.

Результати емпіричного дослідження стану сформованості готовності офіцерів прикордонних підрозділів до організаторської діяльності та практики її формування у вищому військовому навчальному закладі свідчать про наявність низки суперечностей організаційного та педагогічного характеру в професійній підготовці майбутніх фахівців, необхідність розв'язання яких спонукає до подальших наукових розвідок в аспекті окресленої проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано вирішення даної проблеми та на які опирається автор. Проблема готовності отримала широке висвітлення як в психології, так і в педагогіці. Зокрема, загальнонаукові методологічні підходи в дослідженні феномену готовності розробляли Д. Гандер, М. Дьяченко, А. Ковальов, М. Левітов, В. М'ясищев, В. Пономаренко, Д. Узнадзе, В. Моляко та інші.

Готовність до здійснення різних видів професійної діяльності розглядають В. Андрєєв, Д. Іщенко, Л. Романишина, С. Сисоєва, М. Сметанський та інші. Особливої уваги з огляду на засадничий характер наукових здобутків заслуговують дослідження Ю. Бабанського, О. Барабанщикова, В. Безпалько, А. Галімова, І. Грязнова, О. Діденка, Д. Іщенка, В. Ягупова у сфері професійної підготовки майбутніх військових фахівців, зокрема офіцерів-прикордонників.

Окремі аспекти формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до різних видів професійної діяльності відображені в працях А. Видая [3], О. Маковського [18], Д. Миценка [20], С. Полторака [25], І. Радванського [26], Ю. Сердюка [27] та ін.

У ракурсі нашого дослідження науковий інтерес становлять праці Т. Бунєєва [2], О. Войцехівського [5], О. Михайлишина [19], М. Недбая [23], М. Тарнавського [28], В. Уліча [29] та ін., присвячених дослідженню готовності до управлінської діяльності офіцера-прикордонника.

Результати аналізу наукових праць свідчать, що в сучасній педагогічній науці проблематика формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до організаторської діяльності залишається не вирішеною.

Зокрема, в науковому дискурсі не проглядаються чіткі парадигмальні орієнтири, які б вказували на природу організаторської діяльності та методи її дослідження. Відповідно, це прямо впливає на якість дослідження сутності та структури готовності до організаторської діяльності, діагностичного інструментарію щодо її вимірювання.

Мета статті – здійснити теоретико-методологічний аналіз стану розробленості проблематики організаторської діяльності і на цій основі уточнити сутність готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до організаторської діяльності та структуру цієї готовності.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Проблема організаторської діяльності є предметом особливої уваги в теорії управління, соціології. Перші теоретичні дослідження в галузі управлінської діяльності пов'язані з іменами Ф. Тейлора, А. Файоля. Ці дослідники визначили основні принципи управління в промисловості, розробили методи, що підвищували його ефективність. Соціологи, зокрема М. Вебер, а пізніше А. Маслоу, В. Оучі вивчали прагнення та особливості діяльності людини в системі управління.

Головна заслуга в розробці фундаментальних методологічних проблем теорії організації належить російським дослідникам О. Богданову, Д. Гвішиані, А. Пригожину. Їхні наукові надбання дозволили чітко означити предмет організаційної науки, яким повинні стати загальні організаційні принципи та закони, у відповідності з якими здійснюються процеси організації у всіх сферах свідомої діяльності людей.

Поряд з дослідженнями О. Богданова, М. Вебера, А. Файоля організаторські проблеми продовжують досліджуватися в рамках психології та педагогіки. Зокрема, у 70-х роках XX ст. науковцями було встановлено залежність специфіки вимог до організатора від особливостей його соціальної ролі та умов діяльності. У цей період питаннями специфіки організаторської роботи фахівців займаються І. Мангутов, А. Русалінова, Л. Уманський та ін.; проблемами педагогічної організаторської діяльності – Б. Красовський,

Н. Кузьміна та ін. Учені уточнили й поглибили понятійний апарат, проаналізували структуру організаторської діяльності, також дали характеристику таким поняттям, як «організація», «керівництво», «управління», «лідерство» та ін. При вивченні й розробці моделі особистісних якостей організатора дослідники намагалися виявити спільне в структурі особистості організаторів на основі припущення про наявність однакових інваріантних компонентів інтелектуальних та вольових якостей.

Особливе значення для дослідження означеної проблематики мали роботи Л. Уманського. На його думку, одним з істотних завдань підготовки людини до організаторської діяльності є урахування її організаторських здібностей. До цього поняття дослідник включає: високий рівень розвитку спрямованості особистості, підготовленість до цільової й організаторської діяльності, певні характерологічні якості (загальні особливості); властивості особистості, що сприяють успішному оволодінню й здійсненню організаторської діяльності (спеціальні властивості). Він розкрив природні передумови організаторських здібностей, структуру якостей особистості організатора, особливості прояву організаторських здібностей у різних видах діяльності, динамічну структуру особистості з урахуванням її організаторських можливостей. Зокрема, Л. Уманський визначив структуру якостей і здібностей особистості організатора, виділивши такі її складові: якості спрямованості особистості (цілеспрямованість, принциповість, безкорисливість, правдивість, колективізм та ін.); підготовленість до діяльності; загальні якості (товариськість, практичний розум, спостережливість, працездатність, активність, ініціативність, наполегливість, організованість, самостійність, самовладання); специфічні властивості (організаторська інтуїція, здатність до емоційно-вольового впливу, схильність до організаторської діяльності) [30, с. 128].

Значним внеском у дослідження проблеми управлінських й організаторських функцій є роботи Р. Шакурова. На основі системно-структурного підходу автор запропонував розглядати організаційно-управлінський процес як багаторівневу модель функцій управління з

урахуванням протиріччя між об'єктивним змістом управлінських функцій у сучасному трудовому колективі та їх традиційними теоретичними однорівневими моделями, що визначають функції лише як поетапні операції. На думку дослідника, залежно від рівня завдань, що їх розв'язують в управлінській діяльності – на рівні потреб суспільства, членів керованої групи, організації діяльності колективу й суб'єкта керування, – можна виділити й організаційно-управлінські функції. Це цільові функції, що відображають потреби суспільства в цілому; соціально-психологічні, спрямовані на організацію, цільову орієнтацію, активізацію, удосконалення діяльності й згуртування колективу, розвиток у ньому самоврядування; а також оперативні, що відображають етапи управлінського циклу[31]. Дослідження Р. Шакурова дало можливість розглянути проблеми організаторської діяльності на новому рівні: систематизувати організаторські завдання, визначити об'єктивні вимоги до організатора, зокрема, необхідність удосконалення його підготовки до виконання соціально-психологічних функцій управління, проаналізувати особистість організатора, його функціонально значимі якості.

У наш час представники особистісно-діяльнісного підходу розглядають взаємозв'язок психологічних характеристик особистості та діяльності управлінця як основу для підвищення кваліфікації, розвитку, саморозвитку особистості керівника, формування і вдосконалення його управлінської діяльності. Зокрема, представники соціально-психологічного напрямку Л. Карамушка, Л. Орбан-Лембрик, Я. Шкурко досліджують вплив організаторських умінь керівника на якість міжособистісної ділової взаємодії.

Результати аналізу напрямів дослідження організаторських здібностей вказують на те, що представники акмеологічного напрямку Б. Ананьєв, А. Деркач розвиток організаторських якостей розглядають як важливий шлях формування професіоналізму керівника. Представники гуманістичного напрямку М. Боришевський, С. Максименко досліджували організаторські вміння керівника у зв'язку з його здатністю будувати управлінські стосунки на основі партнерства та діалогічної взаємодії.

Представниками функціонально-ситуаційного підходу для вивчення організаторських якостей розроблено динамічну функціональну модель особистості організатора. У рамках цього напрямку досліджується вплив зовнішніх факторів щодо суб'єкта і процесу лідерства, зокрема соціальної ситуації і рівня розвитку групи. Питання діяльнісної опосередкованості лідерства вивчає О. Петровський. Сутність діяльності організатора як узгодження «індивідуальних ролей» у колективі досліджується А. Карповим і О. Китовим.

У зарубіжній психології організаторську діяльність вивчають з урахуванням трьох змінних, зокрема лідерів, ситуації та групи. Її вивчення тут представлено трьома основними напрямками: біологізаторським, власне психологічним та функціонально-ситуативним. Для західних учених, що досліджують феномен лідерства, теоретична розробка проблеми не є основним завданням. Це пояснюється утилітарно-емпіричною специфікою цього підходу, який використовують для розв'язання практичних питань організаторської діяльності: підготовки і добору лідерів у війську, промислових організаціях та ін. [22, с. 24].

На відміну від зарубіжних авторів, для українських вчених характерним є активне впровадження системно-діяльнісного підходу до вивчення особливостей діяльності організатора та структури його особистості. Це стосується, насамперед, конкретизації структури організаторських умінь та аналізу об'єктивних та суб'єктивних факторів, що впливають на їх формування. Так, В. Іванов, досліджуючи формування особистості офіцера, організаторські уміння називає необхідними для ефективного виконання усіх завдань, що стоять перед військовим колективом. Серед організаторських умінь учений виокремлює уміння бачити головне в роботі, уміння забезпечити її плановість, підбір виконавців та чіткий розподіл обов'язків між ними, уміння мобілізувати підлеглих на ефективне виконання завдань у найкоротші терміни, уміння здійснювати контроль за роботою підлеглих без дріб'язкової опіки, з наданням їм самостійності, можливості проявити творчість та ініціативу [10, с. 13–14].

Як зазначає В. Уліч, для успішної управлінської діяльності військовому керівникові необхідні, насамперед, уміння і навички, пов'язані зі здійсненням управлінського циклу: для визначення головних завдань, планування, розподілу засобів і сил підлеглих для їх виконання, установлення реальних термінів вирішення цих завдань, підбору людей і розстановки їх за ділянками роботи, впливу на підлеглих, організації перевірки та контролю за виконанням своїх рішень, підведення підсумків [29, с. 34].

Організаторські вміння М. Тарнавський називає важливими складовими культури управлінської діяльності офіцера-прикордонника. Ці уміння дослідник визначає як набуту офіцером здатність на основі загальних та спеціальних знань та навичок цілеспрямовано впливати на людей і їхню діяльність з метою розв'язання службових завдань у різних умовах. Він називає такі організаторські уміння офіцера-прикордонника, як уміння планувати свою діяльність і підлеглих, уміння підбирати виконавців, уміння ефективно впливати на колектив та окремих його членів, уміння організовувати колектив на успішне виконання поставленого завдання (мотивація і стимулювання), уміння правильно організовувати контроль, оцінку роботи членів колективу [28, с. 39–41].

С. Кубіцький до організаційно-управлінських умінь командира зараховує такі спеціальні уміння: визначати мету управлінської діяльності; організовувати збір, узагальнення, аналіз інформації для прийняття рішення і своєчасного реагування на зміни обстановки; приймати рішення з урахуванням особистісних якостей підлеглих, конкретних завдань та умов військово-професійної діяльності; зосереджуватися на виконанні поставлених завдань, визначати головне; планувати заходи повсякденного життя підрозділу, здійснювати контроль і надавати допомогу; розподіляти, стимулювати й оцінювати працю окремого військовослужбовця і військового підрозділу в цілому; підтримувати з підлеглими ділові контакти з урахуванням їхніх психологічних особливостей; організовувати тактичні дії підрозділу, керувати ним; виконувати встановлені у військах нормативи з бойової і спеціальної

підготовки; організовувати службову діяльність підрозділу; здійснювати підбір, підготовку персоналу до служби і здійснювати контроль за її несенням; організовувати бойову діяльність підрозділу в складних умовах [14].

На думку Д. Миценко, організаторськими є такі уміння, як уміння організовувати та стимулювати пізнавальну діяльність воїнів; організовувати в різних умовах власну педагогічну діяльність; згуртовувати воїнів у злагоджений бойовий розрахунок; створювати оптимальні умови для вивчення озброєння та військової техніки; працювати з молодшими командирами [20, с. 65].

Організаційно-управлінські уміння, на думку С. Полторака, виявляються у здатності планувати, приймати рішення, впорядковувати, регулювати роботу офіцерів, прапорщиків і сержантів, контролювати та надавати їм необхідну допомогу; обирати найбільш доцільну позицію і стиль спілкування з підлеглими у тій чи іншій конкретній ситуації; попереджати і розв'язувати міжособистісні конфлікти в підрозділі; визначати оптимальну соціально-психологічну дистанцію у взаємодії з підлеглими і командирами, забезпечувати необхідний рівень персоналізованості та статусної регламентованості спілкування; впливати на підлеглих, виявляти впевненість у собі, поєднувати вимогливість з наданням свободи для вияву особовим складом ініціативи і самостійності; налагоджувати відносини взаємної поваги і довіри, виявляти доброзичливість і тактовність у стосунках з підлеглими [25, с. 162–163].

Як бачимо, в багатьох соціологічних, психологічних та педагогічних дослідженнях організаторські вміння розглядаються як здатність людини швидко та ефективно застосовувати організаторські знання на практиці, діяти з урахуванням досвіду й сформованої ситуації, при цьому акцентується увага на особливостях самого процесу. Для визначення «механізмів» формування організаторських умінь важливе значення має урахування особливостей сучасної організаторської діяльності офіцера-прикордонника.

Як відомо, професія офіцера є складним структурним утворенням, у якому поєднується кілька самостійних видів діяльності: організація управління

підрозділом, організація морально-психологічної роботи в підрозділі, навчання військовослужбовців, виховна робота в підрозділі та ін. Специфіка професійної діяльності офіцера-прикордонника визначається комплексним характером завдань, для вирішення яких необхідні, насамперед, уміння організовувати й управляти військовим підрозділом. Тому, організаторська діяльність є основою професійної діяльності офіцера-прикордонника.

У психолого-педагогічній літературі поняття «організувати», «організація», «організаторська діяльність», «організаторські вміння» використовуються у досить вузькому значенні. Найчастіше термін «організувати» уживають тоді, коли йдеться про людей, про їхню працю та зусилля. «Організувати підприємство», «організувати військо» або «кампанію», «захист», «атаку», «дослідження» і т.п. – означає згрупувати людей для певної мети, координувати та регулювати їх дії з урахуванням доцільної єдності. Необхідно зазначити, що поняття «організація» має такий же багатозначний характер, як і поняття «керування», «менеджмент». Організацію розглядають як комплекс взаємозалежних елементів, якими є: по-перше, мета, завдання (або завдання); по-друге, розробка системи заходів для реалізації мети й поділу завдання на окремі види робіт, які можна доручити певним членам усередині організації; по-третє, інтеграція окремих робіт у відповідних підрозділах, які могли б їх координувати різними засобами, включаючи сюди й формальну ієрархічну структуру; по-четверте, мотивація, взаємодія, поведінка, погляди членів організації, які визначаються заходами, спрямованими на реалізацію її цілей, або мають особистий, випадковий характер; по-п'яте, такі процеси, як прийняття рішень, комунікації, інформаційні потоки, контроль, заохочення й покарання, що мають вирішальне значення для забезпечення виконання цілей організації [4].

Характеризуючи сутність організаторської діяльності, Л. Уманський чітко виокремив її функції: інтеграції, що здійснюється через встановлення взаємозв'язків, взаємин, координації дій усередині групи; комунікації, що виявляється в умовах інтеграції людей та формування міжособистісної єдності;

навчання; виховання [30, с. 86–90]. Науковець зазначив, що організаторська діяльність – не самоціль. Вона необхідна для забезпечення ефективності основної діяльності, яку він назвав цільовою, і щодо неї вона має вторинний, виконавчий характер. Організаторська діяльність має подвійний результат. З одного боку, її кінцева продуктивність виражається в кількісно-якісному результаті цільової діяльності, зокрема трудовій, навчальній, суспільній, військовій, науковій, спортивній та ін. (виготовлений предмет, техніка, відремонтований інструмент, виконана вправа т.п.). З іншого боку, організаторська діяльність має свій власний результат, що виражається у вихованні підлеглих, у розвитку колективу й форм спілкування в ньому, у знаннях, уміннях і навичках виконавців, тобто основний продукт організаторської діяльності має психологічний, ідеальний характер. Її об'єктом є люди, колективи, їхня психологія й практична діяльність.

Офіцер-прикордонник є основним організатором прикордонної служби. Він має відповідні повноваження, а саме, відповідає за постійну готовність підрозділу, професійну підготовку, успішне виконання оперативно-службових завдань, виховання, військову дисципліну, правопорядок, морально-психологічний стан персоналу та безпеку служби. Тобто, він наділений усіма правами та обов'язками, пов'язаними з організацією різних видів діяльності прикордонного підрозділу. Це дозволяє найбільш ефективно організовувати й спрямовувати зусилля військовослужбовців на досягнення поставлених цілей, забезпечувати єдність волі й дій персоналу, дає можливість у будь-яких умовах гнучко й оперативно керувати всіма сферами й процесами в життєдіяльності Державної прикордонної служби України.

Діяльність офіцерів на посадах начальників прикордонних підрозділів значно відрізняється від діяльності їх колег з інших структур. Перш за все, це обумовлено специфікою прикордонної служби та її складністю. Так, наприклад, начальник відділення інспекторів прикордонної служби відділу прикордонної служби, крім реалізації управлінських функцій, загальноприйнятих для будь-якого керівника, повинен організовувати: охорону ділянки державного кордону,

пропуск осіб, транспортних засобів і вантажів через державний кордон, припинення на кордоні протиправної діяльності та ін. При цьому діяти йому потрібно самостійно (автономність підрозділу), оперативно (від своєчасного прийняття рішення залежать результати боротьби з незаконною міграцією, контрабандою тощо), у межах правового поля (порушення вимог законодавства та норм міжнародного права може спровокувати міждержавний конфлікт). Крім цього, начальнику відділення інспекторів прикордонної служби належить підтримувати взаємодію з іншими прикордонними та правоохоронними підрозділами. Відповідно до своїх посадових обов'язків, йому потрібно взаємодіяти з різними соціальними верствами та групами населення, наприклад, з місцевим населенням, членами громадських формувань з охорони державного кордону тощо [22, с. 65–66].

Отже, вся діяльність офіцера-прикордонника підпорядкована досягненню єдиної мети – забезпеченню надійної охорони державного кордону. Для визначення особливостей організаторської діяльності офіцера-прикордонника нами використовувався структурно-функціональний підхід, що передбачає виявлення структури цієї діяльності.

Результати аналізу наукових джерел [6; 13; 15] дають підстави розглядати функціональну структуру організаторської діяльності в контексті реалізації функцій професійної діяльності, а саме: гностичної, прогностичної, проектувальної, конструктивної, комунікативної, оперативно-процесуальної, коректувальної. Зазначені функції є найбільш загальними та основними, що можна обґрунтувати з таких позицій:

по-перше, ці функції найточніше виражають основну мету професійної діяльності офіцера-прикордонника;

по-друге, вони характерні для будь-яких видів діяльності, незалежно від належності офіцера-прикордонника до тієї чи іншої посади або спеціалізації;

по-третє, ці функції є інтегрованими, всі інші функції входять до них як підфункції.

Реалізація зазначених функцій вимагає належного рівня готовності до організаторської діяльності офіцерів-прикордонників, що порушує проблему її цілеспрямованого формування в умовах вищого військового навчального закладу.

Відомо, що готовність характеризується як первинна, найважливіша умова виконання будь-якої діяльності. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях вітчизняних науковців у галузі вищої освіти для визначення поняття «готовність» найчастіше використовується термін «утворення». Так, готовність – це стійке цілісне інтегративне утворення особистості, що забезпечує залучення її у підготовку та реалізацію кожного етапу діяльності [1, с. 137]; складне особистісне утворення, що включає: психологічну готовність, практичну готовність як сукупність професійних умінь, важливих для виконання конкретних функцій, готовність до самовдосконалення після закінчення вищого навчального закладу [16]; інтегроване системне утворення особистості, що виникає в результаті певного досвіду людини, який ґрунтується на формуванні позитивного ставлення до діяльності, усвідомленні мотивів і потреб у даній діяльності [17, с. 58].

На основі результатів аналізу наукових підходів щодо визначення поняття професійної готовності уточнено, що готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до організаторської діяльності – це складне особистісне утворення, яке відображає наявність у них необхідних мотивів, настанов, знань, навичок, умінь, що забезпечує ефективність цієї діяльності та виступає компонентом їх професійного потенціалу. Це якісно нове утворення, у якому інтегруються процес (технологія) постановки начальником і прийняття підлеглими мети; визначення засобів виконання поставленого завдання, передбачення можливих труднощів (бар'єрів), визначення способів їхнього подолання; проектування системи заходів, передбачення можливих наслідків від їхньої реалізації; корекція кінцевого результату.

Розв'язання проблеми формування зазначеної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників обумовлює необхідність дослідження її структури.

Враховуючи результати узагальнення та систематизації наукових праць[7; 8; 12; 17], встановлено, що готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до організаторської діяльності охоплює такі компоненти: мотиваційний, змістово-операційний, рефлексивний.

Мотиваційний компонент є вираженням особистісного ставлення майбутнього офіцера-прикордонника до організаторської діяльності та усвідомленням необхідності її засвоєння. При цьому пріоритетними мотивами в організаторській діяльності повинні виступати: особиста зацікавленість в своєму професійному зростанні; система переконань і ціннісних орієнтацій щодо сутності та мети організаторської діяльності; прагнення до самовдосконалення через розуміння ціннісної ролі зазначеного виду професійної діяльності.

Важливе місце в структурі готовності до організаторської діяльності в майбутніх офіцерів-прикордонників посідає змістово-операційний компонент, який повинен охоплювати систему знань щодо функцій та структури організаторської діяльності та систему вмінь щодо оволодіння нею.

Рефлексивний компонент є вираженням стійкого прагнення майбутнього офіцера-прикордонника до самопізнання. Він повинен передбачати оволодіння ним навичками самоконтролю, самоаналізу та самоцінювання власної готовності до організаторської діяльності, а також саомобілізації на подолання труднощів.

Виходячи із сутності та структури готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до організаторської діяльності, процес її формування доцільно розглядати як цілеспрямований, планомірний процес їх професійної підготовки, сутність якого слід трактувати як зміну станів у розвитку зазначеної готовності від нижнього до високого рівня в конкретних умовах.

Висновки. Таким чином, організаторська діяльність офіцера-прикордонника є основою його професійної діяльності, яка підпорядкована досягненню єдиної мети – забезпеченню надійної охорони державного кордону. Організаторська діяльність представлена у функціональній структурі

професійної діяльності офіцера-прикордонника та забезпечує реалізацію таких функцій: гностичної, прогностичної, проектувальної, конструктивної, комунікативної, оперативно-процесуальної, коректувальної. Реалізація зазначених функцій вимагає належного рівня готовності до організаторської діяльності офіцерів-прикордонників, що порушує питання її цілеспрямованого формування в умовах вищого військового навчального закладу.

Готовність майбутніх офіцерів-прикордонників до організаторської діяльності – це складне особистісне утворення, що охоплює мотиваційний, змістово-операційний, рефлексивний компоненти, які забезпечують ефективність зазначеної діяльності.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є розробка критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до організаторської діяльності.

Список використаної літератури

1. Бережинська, Т. В. Готовність вчителя до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів / Т. В. Бережинська // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2002. – № 2. – С. 134–138.
2. Бунєєв, Т. В. Розвиток готовності в молодих офіцерів-прикордонників до самостійного виконання посадових обов'язків: Автореф. дис... канд. пед. наук: 20.02.02 / Т. В. Бунєєв // Нац. акад. Прикордон. військ України ім. Б. Хмельницького. — Хмельницький, 2002. — 18 с.
3. Видай, А. Ю. Формування лідерської спрямованості особистості майбутнього офіцера ЗС України : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Видай Андрій Юрійович. – Київ, 2002. – 196 с.
4. Винокуров, Л. В. Организационная психология / Л. В. Винокуров, И. И. Скрипюк. – Спб. : ПИТЕР, 2000. – 512 с.
5. Войцехівський, О. Л. Підготовка майбутніх офіцерів-прикордонників до професійної діяльності в пунктах пропуску через державний кордон: автореф. дис ... канд. пед. наук / О. Л. Войцехівський . – Хмельницький : Б.в., 2012 . – 16 с.
6. Дем'янюк, Ю. А. Формування військово-організаторських умінь у майбутніх офіцерів Державної прикордонної служби України: автореф. дис. ... канд.

пед. наук : 13.00.04 / Ю. А. Дем'янюк // Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. — Хмельницький, 2010. — 20 с.

7. Деркач, А. А. Акмеологические основы становления психологической и профессиональной зрелости личности / А. А. Деркач, Л. Э. Орбан. — М. : РАУ, 1999. — 208 с.

8. Дьяченко, М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. — Минск, 1976. — 175 с.

9. Іщенко, Д. В. Основи військової педагогіки / Д. В. Іщенко, А. Ф. Філіпов. — Хмельницький : Вид-во Нац. акад. ПВУ, 2002. — 106 с.

10. Иванов, В. П. Формирование личности офицера / В. П. Иванов. — М. : Воениздат, 1986. — 160 с

11. Коберник, О. М. Формування у студентів готовності до впровадження інноваційних педагогічних технологій / О. М. Коберник // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2002. — №4. — С. 104–109.

12. Коржова, Л. С. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до проведення педагогічних досліджень : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04. „Теорія і методика професійної освіти” / Л. С. Коржова. — Кривий Ріг, 2002. — 20 с.

13. Кочуров, Е. Ф. Прогнозное моделирование системы педагогических умений в ее динамике : дисс. ... канд. пед. наук / Е. Ф. Кочуров. — Л., 1986 — 212 с.

14. Кубіцький, С. О. Система оцінювання готовності майбутніх офіцерів до професійної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / С. О. Кубіцький. — К., 2002. — 19 с.

15. Кузьмина, Н. В. Формирование педагогических способностей / Н. В. Кузьмина. — Л. : ЛГУ, 1961. — 98 с.

16. Кучерявий, О. Г. Теоретичні і методичні основи організації професійного самовиховання майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / О. Г. Кучерявий. — К., 2002. — 37 с.

17. Линенко, А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї : моногр. / А. Ф. Линенко. — Одеса : ОКФА, 1995. — 80 с.

18. Маковський, О. К. Формування лідерських якостей майбутніх офіцерів : дис. ... канд. пед. наук : 20.02.02 / Маковський Олег Казимирович. – Хмельницький, 2002. – 191 с.

19. Михайлишин, О. О. Формування професійно-педагогічної готовності офіцерів-прикордонників до виховної роботи в умовах нестандартних ситуацій : Автореф. дис... канд. пед. наук / О. О. Михайлишин; Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. - Хмельницький, 2007. – 20 с.

20. Миценко, Д. В. Формування педагогічних умінь майбутніх офіцерів-радіоінженерів у процесі підготовки до професійної діяльності : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / МиценкоДаніїл В'ячеславович. – Хмельницький, 2007. – 217 с.

21. Мойсеюк, Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – 4-е вид., доп. – К., 2003. – 615 с.

22. Мотозюк, Л. М. Формування організаторських здібностей у майбутніх керівників прикордонних підрозділів (психологічний аспект) : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.09 / Мотозюк Людмила Миколаївна. – Хмельницький, 2006. – 192 с.

23. Недбай М. П. Формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до застосування технічних засобів у службовій діяльності : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / М. П. Недбай // Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. - Хмельницький, 2008. – 20 с.

24. Педагогіка: навч. посіб. / [В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов та ін.]. – 3-є вид., випр. і доп. – Вінниця : Держ. картогр. ф-ка, 2006. – 400 с.

25. Полторак, С. Т. Педагогічні умови формування умінь командира підрозділу у майбутніх офіцерів МВС України : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Полторак Степан Тимофійович. – Хмельницький, 2003. – 186 с.

26. Радванський, І. Г. Шляхи та педагогічні умови підготовки офіцерів внутрішніх військ до управлінської діяльності у вищих військових навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 20.02.02 „Військова педагогіка та психологія” / І. Г Радванський. – Хмельницький, 2000. – 17 с.

27. Сердюк, Ю. І. Педагогічні умови вдосконалення військово-педагогічної підготовки командирів підрозділів : дис. ... канд. пед. наук : 20.02.02 / Сердюк Юрій Іванович. – Хмельницький, 1997. – 204 с.

28. Тарнавський, М. М. Формування культури управлінської діяльності у майбутніх офіцерів-прикордонників : дис. ... канд. пед. наук : 20.02.02 / Тарнавський Марк Мирославович. – Хмельницький, 2001. – 244 с.

29. Уліч, В. Л. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до управлінської діяльності : дис...канд. пед. наук : 13.00.04 / Уліч Віктор Леонідович. – Хмельницький, 2007. – 172 с.

30. Уманский, Л. И. Психология организаторской деятельности / Л. И. Уманский. – М. : Просвещение, 1980. – 234 с.

31. Шакуров, Р. Х. Поверх барьеров / Р. Х. Шакуров //Проф.-техн. образ. – 1987. – №9. – С. 58.

32. Ягупов, В. В. Педагогіка : навч. посіб. / В. В. Ягупов. – К. : Либідь, 2002. – 560 с.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Діденко О. В.

Стаття надійшла до редакції 23.05.2014

Демянюк Ю. А. Формирование готовности будущих офицеров-пограничников к организаторской деятельности как педагогическая проблема

В статье исследуется состояние разработанности в педагогической науке проблематики организаторской деятельности и формирования готовности к ее осуществлению. Определяется сущность готовности будущих офицеров-пограничников к организаторской деятельности, а также структура этой готовности.

Ключевые слова: *организаторская деятельность, профессиональная готовность, структура готовности, формирование готовности, офицер-пограничник.*

Demjanjuk Yu. A. The formation of readiness of future border guard officers to organizational activities as a pedagogical problem

The article deals with the condition of the problems in teaching science organizational activity and the formation of readiness for its implementation. Determine the nature of future border guard officers to the organizational structure and activities of readiness.

The officer's profession is complicated structure, which combines several distinct activities: the organization management unit, the organization moral and psychological work in the department, the military training, the educational work in the unit and others. Specificity of professional work border guard officers is determined the complex nature of the tasks for which required, above all, the ability

to organize and manage a military unit. Therefore, organizational activities are the foundation of professional work border guard officers.

In modern pedagogical science perspective formation of future border guard officers to organizational activity remains unsolved because there are no clear guidelines paradigm, which would specify the nature of organizational activities and methods of research.

On the basis of analysis of scientific approaches to the definition of professional readiness clarified that the willingness of future border guard officers to organizational activities - is a complex personality formation, which reflects that they have the necessary motivation, guidance, knowledge, skills, abilities, ensuring the effectiveness of this activity and acting component of their professional potential. This qualitatively new entity, which integrates process (technology) formulation and adoption of subordinate chief aim; the determination of the tasks, the prediction of possible difficulties (barriers), identify ways to overcome them; design of measures predicting possible consequences of their implementation; correction of the final result.

Given the results of generalization and systematization of scientific papers, found that the willingness of future border guard officers to organizational activities arecover the following components: motivational, content-operative, reflective.

Keywords: *organizational activities, professional readiness, structure of readiness, the formation of readiness, border guard officer.*